

Talousarvion laadintaohjeet
vuodelle 2023

Vuoden 2023 talousarvion laadinnassa on jatkettava viime vuosien tavoin tiukan linjan noudattamista, vaikka vuosikate tulee taloussuunnitelman arvion mukaan olevaan hyvällä tasolla. Huomioitavaa on kuitenkin, että verotulot ja valtionosuudet tulevat laskemaan tämän hetken arvion mukaan taloussuunnitelmasta noin 1,7 miljoonaa euroa. Vuoteen 2023 liittyy epävarmuutta hyvinvointialueen uudistuksen vuoksi. Talousarvion ja -suunnitelman lähtökohtina ovat vuoden 2021 tilinpäätös ja vuoden 2022 toteuma. Lisäksi taloussuunnitelmassa huomioidaan vuoden 2022 ennustetun tilinpäätöksen vaikutusmekanismit taloussuunnitelmaan. Vaalan kunnan vuoden 2021 tilinpäätös oli ylijäämäinen noin 1 144 000 euroa. Kumulatiivista ylijäämää on taseessa noin 2 946 000 euroa.

Kuluvan vuoden tulos on huhtikuun loppuun mennessä noin 408 000 euroa ylijäämäinen. Tuloksen perusteella kuluvan vuoden talousarviossa pysyminen on vielä epävarmaa. Talousarviossa tilikauden ylijäämän arviointiin olevan noin 1 550 000 euroa. Huhtikuun lopun tuloksessa ei ole huomioitu varausten ja rahastojen muutosta, jotka on arvioitu talousarviossa tulosta nostavaksi noin 386 000 euron verran. Toimintatuotot ovat toteutuneet alkuvuonna selkeästi talousarviota suurempina (37,6 %) ja toimintakulut ovat ylittäneet prosentilla talousarvion. Oulunkaaren kuntayhtymän oma toiminta ja erikoissairaanhoido ovat alittaneet budjetin noin 202 000 eurolla.

Jotta vuoden 2022 toiminnan tulos toteutuisi talousarvion mukaisena, edellyttää se edelleen tiukkaa talouskuria, sotemenojen pysymistä budjetissa sekä inflaation nousun tasoittumista. Viimeisen verotuloennusteen mukaan meneillään olevan talousarviovuoden verotulot jäävät noin 79 000 euroa budjetoidusta. Tähän suurin vaikuttava tekijä on Metsälamminkankaan tuulivoimapuiston valmistumisen viivästyminen. 24 tuulivoimalasta valmistui ajallaan kiinteistöveron piiriin 15 voimalaa. Henkilöstökulujen kehitys loppuvuodesta on merkittävässä asemassa talousarviossa pysymisen kannalta. Kesäkuun alusta palkat nousevat 2 prosentilla ja lähivuosille on luvassa aikaisempia suurempia työehtosopimuksen mukaisia palkankorotuksia. Mahdollisia uusia rekrytointeja tulee harkita huolellisesti. Eläköityvien työtehtävät tulee arvioida tarkkaan; tilalle rekrytoidaan korvaava työntekijä, tehdään yhteistyötä naapurikuntien kanssa, tehtävä hoidetaan olemassa olevalla henkilöstöllä tai näiden yhdistelmällä. Lyhyisiin, alle kolmen päivän poissaoloihin otetaan sijaisia vain osastojohtajia kuultua.

Tiukkaa talouden seuranta tulee jatkaa myös vuonna 2022. Tällä hetkellä yksi suurimmista kunnan taloutta rasittavista tekijöistä on kunnan kiinteistöjen korjausvelka ja joidenkin huonokuntoisten kiinteistöjen suuri tasearvo. Sisäilmahaasteet ja korvaavien tilojen järjestely / remontoiminen tuo myös taloudellisia kustannuksia. Myös koronaepidemian jatkuminen voi aiheuttaa kunnalle epävarmuutta talouden osalta.

Huhtikuun tuloksen mukaan kunnan toimintatuotot ylittävät tasaisen kertymän noin 134 000 eurolla. Toimintakulujen ylitys tasaiseen kertymään verrattuna on 259 000 €.

Kuluvalle vuodelle 2022 verokertymät ovat viimeisimmissä ennusteissa hieman pienemmät kuin talousarviossa (n. -79 000 euroa). Tähän vaikuttaa oleellisesti Metsälamminkankaan tuulivoimapuiston valmistuminen. 24 tuulivoimalasta ehti alustavan tiedon mukaan kiinteistöveron piiriin 15 tuulivoimalaa. Talousarviossa kiinteistöveron piiriin laskettiin 24 voimalaa.

Koska vuoden 2022 talousarviota ei voida käyttää talousarvion laadinnan pohjana, nettoraamia ei aseteta. Jokaista osastoa tullaan tarkastelemaan erikseen ottaen huomioon joko vähenevä tai kasvava palvelutarve. Jokaisen vastualueen tulee laatia talousarvio tarkasti verraten sitä vuoden 2021 tilinpäätökseen ja arvioon vuoden 2022 tuloksesta. Kunnan tulopohjaa on vaikea arvioida, koska suuri osa veroista ja valtionosuuksista lähtee kunnalta pois. Osastojen kuluja tarkastellaan kriittisesti. Mahdollinen kulujen nousu täytyy perustua hyvinvoinnin ja / tai elinvoiman nousuun ja sitä kautta tulevaan budjettipaineen helpotukseen. Budjetin nousua voidaan perustella myös lakisääteisten tehtävien hoitamisella. Talousarvioon tulevat hankinnat tulee esitellä johtoryhmälle ja luottamushenkilöille. Hankinnoista pidetään tarvittaessa yleinen infotilaisuus alueen yrityksille. Talousarvion tulee pohjautua uuteen kuntastrategiaan. Tämän hetken talousarvion valmisteluun liittyy paljon epävarmuutta ja talousuhkia, joten tässä vaiheessa vuotta kannattaa pidättäytyä mahdollisista kiinteistöverojen laskuista. Johtoryhmä valmistelee alustavan talousarvion kunnanhallituksen 1. käsittelyyn, jossa kunnanhallitus antaa ohjeet talousarvion jatkokäsittelyyn.

TULOJEN KEHITYS

Verotus

Toukokuussa päivitetyn verotuloennusteen mukaan Vaalan verotulot ovat kuluvana vuonna 11 739 000 euroa, mikä on noin 79 000 euroa vähemmän kuin talousarviossa ja 39 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2021.

Veroennusteen mukaan Vaalan verotulot vuodelle 2023 ovat 7 299 000 €. Verotulot siis laskevat taloussuunnitelmaan nähden 494 000 eurolla. Taloussuunnitelmassa vuodelle 2023 on arvioitu verotuloja 7 793 000 euroa. Vuoden 2023 verotuloennuste ei huomioi Metsälamminkankaan 9 tuulivoimalan kiinteistöveroja eli niitä, jotka eivät valmistuneet ajallaan vuoden 2022 kiinteistöveron piiriin. Vuoden 2023 verotuloja ei voi vertailla aikaisempiin vuosiin, koska hyvinvointialueen aloittaessa osa verotuloista jää kunnalta pois.

Vaalan kunnan tuloveroprosentti on 8,36 vuonna 2023. Yhden tuloveroprosentin tuotto on veroennustekehikon mukaan n. 428 000 euroa. Tuloarvio riippuu paljon talouden suhdanteista ja työssäkäyvien ja eläkettä saavien asukkaiden määrästä.

Valtionosuudet

Valtionosuuslaskelmassa vuodelle 2022 on arvioitu valtionosuuksia kertyvän noin 15 199 000 euroa. Tämä on noin 1 954 000 euroa enemmän kuin vuoden 2021 tilinpäätöksessä.

Uusimman ennusteen mukaan valtionosuudet vuodelle 2023 ovat noin 4 034 000 euroa. Taloussuunnitelmassa vuodelle 2023 on arvioitu valtionosuuksia 5 265 000 euroa. Vuoden 2023 valtionosuuksien arvioidaan siten laskevan noin 1 231 000 euroa taloussuunnitelmasta. On huomioitavaa, että valtionosuuksien ennustaminen on vielä haasteellista, koska tulevaan talousarvion valtionosuuteen vaikuttavat vuoden 2022 taloudellinen tulos ja sote-kustannukset. Kuntaliiton valtionosuuden ennusteen mukaan Vaalan muutosrajoitin (soten kulut) on ensivuodelle

noin 601 000 euroa ja siirtymätasaus (tuloksen vaikutus valtionosuuteen) noin 523 000 euroa. Näiden yhteenlaskettu summa on 1 124 000 euroa. Taloussuunnitelmassa vastaavat summat on laskettu vuoden 2022 talousarvion mukaan. Taloussuunnitelmassa muutosrajoitin on ensi vuodelle 1 433 000 euroa ja siirtymätasaus 815 000 euroa. Näiden yhteenlaskettu summa on 2 248 000 euroa. Ensi vuoden talousarvion verotulot ja valtionosuudet ovat näin ollen vielä epävarmoja.

Verot ja valtionosuudet yhteensä

Kuluvalle vuodelle 2022 valtionosuudet ja verokertymä ovat viimeisimmissä ennusteissa hieman pienemmät kuin talousarviossa (n. -79 000 euroa). Vuodelle 2023 verotulot ja valtionosuudet ovat yhteensä 11 333 000 €. Tämä on 1 725 000 euroa vähemmän kuin taloussuunnitelmassa. On kuitenkin huomioitavaa, ettei vuoden 2023 kiinteistöveroennusteessa näy Metsälamminkankaan 9 tuulivoimalaa, jotka alustavan tiedon mukaan eivät ehtineet vuoden 2022 kiinteistöveron piiriin. Lisäksi tulee huomioida muutosrajoittimen ja siirtymätasauksen vaikea ennustaminen.

Palvelumaksut ja muut tulot

Palvelumaksuissa tulee pyrkiä ottamaan huomioon kuluttajahintaindeksin mukainen muutos. Vuoden 2022 kaikkien palvelumaksujen taso tulisi vastata yleistä elinkustannusten kasvua. Palvelumaksuissa mahdollinen nousu on määriteltävä palvelukohtaisesti.

Tulot tulee laskea tulokohtaisesti vuoden 2021 ja 2022 toteuman perusteella. Tavoitteena on mahdollisimman oikea tulotaso.

Tonttien myyntitulo budjetoidaan nollassa ja tulot kirjataan teknisen osaston alle. Metsänmyyntitulot arvioidaan metsänhoitosuunnitelman mukaan.

MENOT

Henkilöstökulut ja palkkaus

Nykyisten kunnallisten virka- ja työehtosopimusten voimassaoloaika on päättynyt ja uusi astunut voimaan 1.6.2022, jolloin palkkoja nostetaan 2 prosentilla tai vähintään 46 euroa. Keskitetty järjestelyerä toteutetaan 1.10.2022, jonka suuruus on 0,53 prosenttia, joista keskitetysti käytetään 0,03 prosenttia perhevapaaudistukseen. Yleiskorotukset toteutetaan 1.6.2023 ja 1.6.2024 lukien, joiden suuruus kumpanakin vuonna 1,5 prosenttia. Paikallinen järjestelyerät ovat 1.6.2023 ja 1.6.2024 lukien 0,4 prosenttia KVTES:n palkkasummasta. Vuoden 2023 palkat lasketaan vuoden 2022 heinäkuun palkkojen perusteella, joihin lisätään koko vuoden ajalta 0,53 % ja 7 kuukauden ajalta 1,9 prosentin korotus. Lisäksi tulee huomioida henkilöstön kokemuslisät ja työn vaativuuden arviointiin tarvittavat määrärahat. Näin ollen vuodelle 2023 lasketaan palkkoihin 2,3 prosentin korotus.

Lopulliseen budjettiin palkat tulisi laskea mahdollisimman tarkkaan sopimusaloittain, jotta vastuualueen palkkamenot olisivat oikein. Palkkamenojen budjetoinnissa tulee huomioida henkilöstömuutosten kustannusvaikutukset. Sijaismäärärahojen tarvetta voi arvioida edellisten vuosien ja ennusteen perusteella. Sairaspoissaolojen ja sijaisten käytön tarpeen väheneminen tulee olla tavoitteena kaikilla osastoilla, joten panostuksia työhyvinvointiin on suositeltavaa suunnitella.

Vuosipalkkojen laskemista varten palkkatoimisto toimittaa listaukset palkoista.

Keva on laskenut arvion vuoden 2023 työnantajakohtaisesta palkkaperusteisesta eläkemaksusta. Lopullinen palkkaperusteinen eläkemaksu vuodelle 2023 vahvistetaan loppuvuodesta 2022. Keva laskuttaa palkkaperusteisen eläkemaksun tulorekisterin kautta ansaintajärjestelmään rekisteröityneiden ansioiden perusteella kuukausittain. Kirjanpidossa ei tarvitse erotella palkkaperusteista eläkemaksua ja työkyvyttömyyseläkemaksua omille alatileilleen, koska työkyvyttömyyseläkemaksu on osa palkkaperusteista eläkemaksua. Työnantaja pidättää palkanmaksun yhteydessä työntekijän eläkemaksun. Työntekijän eläkemaksua ei laskuteta erikseen, vaan se sisältyy palkkaperusteiseen eläkemaksuun.

Sosiaalivakuutusmaksut (2022)	%	Tili
Sairausvakuutusmaksu	1,42	4150
Työttömyysvakuutusmaksu	2,10	4160
Tapaturmavakuutusmaksu	0,70	4170
Työntekijän eläkemaksu alle 53-vuotiailla ja 63-vuotta täyttäneillä (yhdistyy Työansiopohjaiseen eläkemaksuun työnantajan palkkaperusteisen maksun kanssa)	7,15	
Työntekijän eläkemaksu 53-62-vuotiailla (Työansiopohjainen eläkemaksu)	8,65	
Työnantajan palkkaperusteinen maksu	16,85	4101
Työansiopohjainen eläkemaksu	23,70	
Eläkemenoperusteinen maksu keskimäärin	3,95	4102
Työkyvyttömyyseläkemaksu	1,10	
Em. ovat arvioita tulevista maksuista ja näihin voi tulla vielä muutoksia		

Sijaismäärärahoihin tulee arvioida viime vuosien perusteella realistinen määrärahatarve. Sijaismäärärahojen ylitysoikeus tulee hakea ennen ylitystä. Ellei ylitysoikeutta haeta ajoissa, tulee sijaismäärärahojen ylitys kattaa oman osaston sisältä.

Korot

Pitkäaikaisten lainojen korkotaso on lähtenyt nousuun vuoden 2022 aikana. Talousarvion suunnittelussa voidaan olettaa korkotason nousevan myös vuoden 2023 aikana. Tämän hetken ennusteen mukaan kuuden kuukauden Euribor-korko nousee kahden prosentin tuntumaan vuoden 2023 toisella puoliskolla. Pitkäaikaisten lainojen korkomenot tulevat näin ollen nousemaan. Sillä ei ole kuitenkaan suurta vaikutusta, koska pitkäaikaisten lainojen määrä on suhteellisen pieni ja niistä

osa on korkosuojattu. Koron vaikutus tulee korostumaan uusissa investoinneissa, joihin tulee hakea lainaa. Lisäksi koron nousu tulee näkymään kuntatodistuksissa eli kassalainassa.

Matkakulut ja hankinnat

Kaikki talousarvioon sisältyvät hankinnat pitää perustella kirjallisesti ja harkinnanvaraiset hankinnat on syytä jättää tekemättä. Virka-, koulutus- ja seminaarimatkoissa käytetään harkintaa niiden tarpeellisuudesta ja hyödynnetään tehokkaasti etäyhteyksiä. Talousarvion valmistelun yhteydessä tiedossa olevat matkat ja koulutukset tulee käydä läpi esihenkilön kanssa ja hakea niille hyväksyntä etukäteen. Esihenkilöiden toivotaan keskustelevan jo syksyllä henkilökunnan kanssa koulutustarpeista, jotta tarve ja kustannukset voidaan arvioida budjettiin ja kirjata koulutussuunnitelmaan.

Ostopalvelut

Ostopalvelut tulee arvioida palveluittain eli yksilöidä ja laskea kohteittain. Pakollisista ostopalveluista tulee budjettiin merkitä mahdollisimman totuudenmukainen hinta (esim. tarkistaa hinta myyjältä, mikäli sopimus on voimassa vielä vuonna 2022). Kaikista valinnaisista osto- ja konsultointipalveluista tulee pidättäytyä. Kaikki talousarvioon varattavat ostopalvelumäärärahat tulee tarvittaessa perustella kirjallisesti.

Tahe- ja ict-palvelujen ostopalvelut on kilpailutettu ja asiaa käsitellään valtuustossa 22.6.2022. Kuitenkin on huomioitava, että kunnalle voi tulla yllättäviä kustannuksia näiden palvelujen ulkoistamisesta.

Poistot

Poistoissa noudatetaan valtuuston 13.12.2012 § 68 hyväksymää poistosuunnitelmaa. Käytössä olevat poistoajat ajat löytyvät J:\talous\poistot

TILIKARTTA JA TALOUSARVION SYÖTTÄMINEN

Mahdollisten uusien, tilikartasta puuttuvien tilien käyttöönotosta tulee ottaa yhteyttä Päivi Tienhaaraan, puh. 050 310 7194. Nykyistä tilikarttaa koskevat kehitysajatuksot voi toimittaa hallintojohtajalle ja hallinnonsuunnittelijalle. Pienistä, kymmenissä tai sadoissa euroissa luettavista tileistä on tarpeen luopua ja yhdistää ko. tilit suurempaan kokonaisuuteen.

Arvonlisäveroa ei sisällytetä käyttötalous- ja investointiosan määrärahoihin lukuun ottamatta vähennysrajoitusten alaisia sekä vähennys-/palautusjärjestelmän ulkopuolisia toimintoja.

SITOVUUSTASO

Talousarvion sitovuustaso on osaston vuosikate. Rahoitustoimea tarkastellaan erillään hallinto-osastosta.

MUUTA

Sisäiset tulot ja menot budjetoidaan erillisille tileille (sisäiset tilit). Myyjien tulee ilmoittaa arvio palvelujen määrästä ostajille, erityisesti ruoka-, siivous- ja kiinteistöpalvelujen osalta, jotka ovat volyymiltaan suurimmat erät ja koskettavat useimpia yksiköitä. Sisäisiä eriä ovat lisäksi mm. valokopiot, konekeskuksen palvelut, rakennusten kunnossapitopalvelut sekä tilityserävuokrat (=urheilutalon vuokra).

Mikäli myyjä ei ole ilmoittanut hintaa vuodelle 2023, sisäisiä veloituksia arvioitaessa käytetään vuoden 2021 tilinpäätöksen mukaisia lukuja, ellei ole tapahtunut toiminnallisia muutoksia (sama summa myyjällä ja ostajalla).

INVESTOINNIT

Vuoden 2023 investointien määrän arvioidaan olevan noin miljoonan euron luokkaa. Summa voidaan ylittää, mikäli kiinteistöarvioinnissa selviää sellaisia akuutteja korjaustarpeita, joita ei voida tai ei ole kustannuksiltaan järkevää siirtää seuraaville taloussuunnitelmavuosille. Jokainen osasto arvio oman investointitarpeen.

Investointiosaan arvioidaan hankkeen talousarviovuonna tarvittava määräraha ilman arvonnalisäveroa. Lisäksi esitetään aiempina vuosina hankkeeseen käytetty määräraha ja suunnitelmavuosille arvioitu käyttötarve. Jos hanke viivästyy talousarvioon arvioidusta aikataulusta, tarvittava osa on otettava seuraavien vuosien talousarvioon. Perustelutietona esitetään investointihankkeen tai hankeryhmän kokonaiskustannusarvio.

Investointiosaan ei tule esittää alle 10.000 euron hankkeita. Investoinneilla tarkoitetaan sellaista käyttöomaisuutta (esineitä ja muita hyödykkeitä), jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa useampana kuin yhtenä tilikautena. Käyttöomaisuuden hankintamenoa luetaan nimellishankintahinnan lisäksi esim. rahti- ja asennusmenot, jotka ovat tarpeen käyttövalmiuden aikaansaamiseksi, mutta ei ohjelmiston käyttöönoton vaatimaa koulutusta. Atk-laitteet budjetoidaan menoksi ao. yksikköön, ei investointiosaan. Sama koskee muita vastaavia pienehköjä hankintoja, jotka nekin täytyy kirjallisesti perustella. Investointi tulee esitysvaiheessa jaotella seuraavasti: aineet, tarvikkeet, tavarat / palkkakulut / ostopalvelut.

Eri vastuualueet voivat tehdä omat esityksensä investointiosaan kunnanjohtajalle ja tekniselle johtajalle 5.9.2022 mennessä.

AIKATAULU

Talousarvion ja -suunnitelman laatiminen on aikataulutettu alustavasti seuraavasti:

1. osaston talousarvioesitys lautakunnassa viim. 27.9.2022
2. kunnanhallitus ensimmäinen käsittely 4.10.2022
3. kunnanhallitus (TA-kokous) 18.10.2022
4. kunnanvaltuusto 10.11.2022

Talousarviokirjan laatimisesta ja koostamisesta ohjeistetaan myöhemmin erikseen sen työstämiseen osallistuvalla henkilöstöllä. Jokainen osasto itse täyttää oman osastonsa osion.

Toiminnallisten tavoitteiden osalta hallintokunnille toimitetaan strategian mukainen laadintaohje.

KUNNANHALLITUKSEN LISÄYS 14.6.2022

Hallintokunnat tekevät talousarvioesitykseen vuodelle 2023 myös taloussuunnitelman vuosille 2024 sekä 2025. Tällä saadaan pitkäjänteisyyttä talousarviovuotta seuraaville vuosille.

Taloussuunnitelman ei tarvitse olla niin yksityiskohtainen kuin talousarvio vuodelle 2023 on.

Taloussuunnitelmaan riittää yleisellä tasolla tulot, menot, poistot hallintokunnittain. Lisäksi on tärkeää, että hallintokunnat laativat taloussuunnitelmakaudelle investointiohjelman, jota päivitetään vuosittain ja näin saadaan jatkuvuutta ja suunnitelmallisuutta kasvatettua talousarviovuoden lisäksi taloussuunnitelmavuosille.

JAKELU

Hallinto-osasto

Miira Raiskila
Ari Niskanen
Hanna Karppinen
Markku Hannukainen
Tarja Varis

Sivistysosasto

Tapani Karhu
Mauno Karjalainen
Riitta Korhonen

Tekninen osasto

Matti Kaikkonen
Hannu Okkonen
Jari Poutiainen
Pentti Väänänen
Jaakko Kvist
Jaana Lämsä

Hyvinvointiosasto

Pirjo Nikula
Tiina Vaattovaara

Toimistotiimi

Anita Ukkola
Maija Kolehmainen

Jenna Leinonen
Irma Turunen
Ritva Karhula

Minna Korhonen
Anu Leinonen
Katri Karppinen
Tiina Kylmänen
Anne Mustonen